Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

24. veebruar 2022*

Eelotsusetaotlus – Maagaasi siseturg – Direktiiv 2009/73/EÜ – Artikli 2 punkt 3 – Mõiste „ülekanne“ – Artikkel 23 – Volitused teha otsuseid gaasihoidlate, veeldatud maagaasi taasgaasistamisrajatiste ja tööstustarbijate ülekandesüsteemi ühendamise kohta – Artikli 32 lõige 1 – Kolmandate isikute juurdepääs – Lõpptarbijate maagaasiülekandevõrguga otse ühendamise võimalus

Kohtuasjas C-290/20,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Latvijas Republikas Satversmes tiesa (Läti konstitutsioonikohus) 11. juuni 2020. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 30. juunil 2020, menetluses

„Latvijas Gāze“ AS,

menetluses osalesid:

Latvijas Republikas Saeima,

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: teise koja president A. Prechal kolmanda koja presidendi ülesannetes, kohtunikud J. Passer (ettekandja), F. Biltgen, L. S. Rossi ja N. Wahl,

kohtujurist: G. Pitruzzella,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– „Latvijas Gāze“ AS, esindaja: *advokāts* L. Liepa,

– Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija, esindaja: R. Irklis, hiljem I. Birziņš,

– Läti valitsus, esindajad: K. Pommere ja V. Soņeca, hiljem K. Pommere,

* Kohtumenetluse keel: läti.

– Poola valitsus, esindaja: B. Majczyna,

– Soome valitsus, esindaja: H. Leppo,

– Euroopa Komisjon, esindajad: O. Beynet ja A. Sauka,

olles 6. oktoobri 2021. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiivi 2009/73/EÜ, mis käsitleb maagaasi siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/55/EÜ (ELT 2009, L 211, lk 94), artikli 2 punkti 3, artiklit 23 ja artikli 32 lõiget 1.

2 Taotlus on esitatud seoses „Latvijas Gāze“ AS-i poolt põhiseaduslikkuse järelevalve küsimuses esitatud kaebusega Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (Läti avalike teenuste reguleerimise komisjon) (edaspidi „reguleeriv asutus“) otsuse peale, mille järgi iga maagaasi kasutaja võib teatavail tingimustel ühenduda maagaasi ülekandevõrku ilma jaotusvõrguettevõtja vahenduseta.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 2009/73

3 Direktiivi 2009/73 põhjendused 3, 4, 8, 14, 16, 23–26 ja 61 on sõnastatud järgmiselt:

„(3) Liidu kodanikele asutamislepinguga tagatud vabadused – muu hulgas kaupade vaba liikumine, asutamisvabadus ja teenuste osutamise vabadus – on saavutatavad üksnes täiesti avatud turul, kus kõik tarbijad saavad vabalt valida tarnijaid ja kõik tarnijad saavad vabalt teenindada oma tarbijaid.

(4) Sellegipoolest on praegu võrdsetel tingimustel ja diskrimineerimisvaba gaasimüük, millega ei seataks kedagi ebasoodsasse olukorda, ühenduses takistatud. Eelkõige ei ole veel seni igas liikmesriigis olemas diskrimineerimiseta juurdepääsu võrgule ega võrdselt tõhusa tasemega ametlikku järelevalvet.

[…]

(8) Tõhusa eraldamise tagab üksnes see, kui kaotatakse vertikaalselt integreeritud ettevõtjate motivatsioon diskrimineerida konkurente võrgule juurdepääsul ja investeerimisel. Omandisuhete eraldamine ehk võrgu omaniku määramine võrguhalduriks ja tema sõltumatus ükskõik millistest tarne- ja tootmishuvidest, on tõhus ja kindel viis lahendada

huvide konflikti ja tagada varustuskindlus. Seetõttu märkis Euroopa Parlament oma 10. juuli 2007. aasta resolutsioonis gaasi ja elektri siseturu väljavaadete kohta [(ELT 2008, C 175 E, lk 206)], et ülekande omandisuhete eraldamine on kõige tõhusam vahend, et edendada investeeringuid infrastruktuuri mittediskrimineerival viisil, uute turulesisenejate õiglast juurdepääsu võrgule ning turu läbipaistvust. […]

[…]

(14) Seepärast tuleks juhul, kui seisuga 3. september 2009 on ülekandesüsteemi omav ettevõtja vertikaalselt integreeritud ettevõtja osa, anda liikmesriikidele võimalus valida, kas eraldada omandisuhted või luua tarne- ja tootmishuvidest sõltumatud süsteemihaldurid või ülekandesüsteemi haldurid.

[…]

(16) Sõltumatute süsteemihaldurite või sõltumatute ülekandesüsteemi haldurite puhul tuleks lahenduste täielik tõhusus tagada konkreetsete lisaeeskirjadega. Sõltumatuid ülekandesüsteemi haldureid käsitlevad eeskirjad loovad asjakohase reguleeriva raamistiku ausa konkurentsi, piisavate investeeringute, uute turulesisenejate juurdepääsu ja gaasiturgude integreerimise tagamiseks. Tegelik eraldamine sõltumatuid ülekandesüsteemi haldureid käsitlevate sätete alusel peaks põhinema kahel sambal, millest esimese alla kuuluvad organisatsioonilised meetmed ja ülekandesüsteemi haldurite juhtimisega seotud meetmed ning teine hõlmab investeeringuid, uute tootmisvõimsuste võrku ühendamist ja piirkondliku koostöö kaudu turgude integreerimist. Muu hulgas tuleks ülekandesüsteemi halduri sõltumatus tagada teatavate „järelemõtlemisaegade“ kaudu, mille jooksul vertikaalselt integreeritud ettevõtja ei täida ühtegi juhtimis- või muud olulist funktsiooni, mis võimaldab juurdepääsu samale teabele, millele oleks juurdepääs juhtival ametikohal. Sõltumatu ülekandesüsteemi halduri tegeliku eraldamise mudel on kooskõlas Euroopa Ülemkogu 8. ja 9. märtsi 2007. aasta kohtumisel sätestatud nõuetega.

[…]

(23) Tuleks võtta täiendavad meetmed, et tagada läbipaistvad ja mittediskrimineerivad tariifid juurdepääsul transpordile. Tariifid peaksid olema võrdsetel alustel kohaldatavad kõigile kasutajatele. Kui gaasihoidla, torujuhtmete pakett või abiteenus on saadaval piisavalt tiheda konkurentsiga turul, võiks juurdepääs sellele olla rajatud läbipaistvale ja mittediskrimineerivale turupõhisele mehhanismile.

(24) On vaja tagada hoidlatevõrgu haldurite sõltumatus, et parandada kolmandate isikute juurdepääsu gaasihoidlatele, mis on tehniliselt ja/või majanduslikult vajalik, et tagada tarbijate varustamiseks tõhus võrgule juurdepääs. […]

(25) Mittediskrimineeriv juurdepääs jaotusvõrgule määrab edaspidi tarbijatele juurdepääsu jaemüügi tasandil. […] Et luua jaemüügi tasandil võrdsed tingimused, tuleks jaotussüsteemi haldurite tegevust jälgida, et takistada neid ära kasutamast nende vertikaalset integratsiooni seoses nende konkurentsiseisundiga turul, eelkõige väikeste kodu- ja mittekodutarbijate suhtes.

(26) Liikmesriigid peaksid võtma konkreetseid meetmeid, et aidata kaasa biogaasi ja biomassist saadud gaasi laiemale levikule, nende tootjatele tuleks tagada mittediskrimineeriv juurdepääs gaasivõrgule, tingimusel et see juurdepääs on pidevalt vastavuses asjakohaste tehniliste eeskirjade ja ohutusnõuetega.

[…]

(61) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta määruse (EÜ) nr 715/2009 [maagaasi ülekandevõrkudele juurdepääsu tingimuste kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1775/2005, (ELT 2009, L 211, lk 36)] alusel võib [Euroopa K]omisjon vastu võtta suuniseid vajaliku ühtlustamistaseme saavutamiseks. Sellised suunised, mis on siduvad rakendusmeetmed, kujutavad endast ka käesoleva direktiivi teatavate sätete puhul kasulikku vahendit, kuna neid saab vajaduse korral kiiresti kohandada.“

4 Selle direktiivi artiklis 2 on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

1) „maagaasiettevõtja“ – füüsiline või juriidiline isik, kelle vähemalt üks ülesanne on maagaasi, sealhulgas veeldatud maagaasi [(LNG)] tootmine, ülekandmine, jaotamine, tarnimine, ostmine või hoiustamine, ning kes vastutab nende ülesannetega seotud kaubanduslike, tehniliste ja/või hoolduskü simuste eest, välja arvatud lõpptarbijaid;

[…]

3) „ülekanne“ – maagaasi transportimine [tarbijatele edastamiseks], välja arvatud tarnimine, torustiku kaudu, mis koosneb peamiselt kõrgsurvetorudest, mis ei ole tootmisetapi torustik ega kõrgsurvetorustiku osa, mida kasutatakse maagaasi kohalikuks jaotamiseks; [täpsustatud sõnastus]

[…]

5) „jaotamine“ – maagaasi transportimine kohalike või piirkondlike torustike kaudu tarbijatele, välja arvatud tarnimine;

[…]

7) „tarnimine“ – maagaasi, sealhulgas veeldatud maagaasi müük, kaasa arvatud edasimüük tarbijale;

[…]

9) „gaasihoidla“ – maagaasi hoidmiseks kasutatav rajatis, mis kuulub ja/või mida kasutab maagaasiettevõtja, kaasa arvatud selle veeldatud maagaasi hoidmiseks kasutatav osa, kuid välja arvatud selle tootmistegevuseks kasutatav osa ja välja arvatud ka eranditult ülekandesüsteemi halduri poolt nende ülesannete täitmisel kasutatav osa;

[…]

11) „maagaasi veeldusjaam“ – terminal, mida kasutatakse maagaasi veeldamiseks või veeldatud maagaasi impordiks, mahalaadimiseks ja taasgaasistamiseks, kaasa arvatud taasgaasistamiseks ja selle järel ülekandesüsteemi toimetamiseks vajalikud abiteenused ja ajutised hoidlad, kuid välja arvatud kõik hoidlatena kasutatavad veeldatud maagaasi terminalide osad;

[…]

24) „tarbija“ – maagaasi hulgimüüja või lõpptarbija ja maagaasi ostev maagaasiettevõtja;

25) „kodutarbija“ – tarbija, kes ostab maagaasi oma majapidamise tarbeks;

26) „mitte-kodutarbija“ – tarbija, kes ostab maagaasi, et tarvitada seda väljaspool oma majapidamist;

27) „lõpptarbija“ – tarbija, kes ostab maagaasi oma tarbeks;

[…]“.

5 Direktiivi artikkel 8 „Tehnilised eeskirjad“ sätestab:

„Reguleerivad asutused, kui liikmesriigid on nii sätestanud, või liikmesriigid tagavad, et määratletakse tehnilised ohutusnõuded ning koostatakse ja tehakse üldkättesaadavaks tehnilised eeskirjad, mis kehtestavad maagaasi veeldusjaamade, gaasihoidlate ning muude ülekande- ja jaotussüsteemidega ühendamise projekteerimise ja kasutamise tehnilised miinimumnõuded. Need tehnilised eeskirjad peavad tagama võrkude koostalitlusvõime ning olema objektiivsed ja mittediskrimineerivad. Amet võib teha vajaduse korral asjakohaseid soovitusi nende eeskirjade kooskõla saavutamiseks. […]“.

6 Sama direktiivi artikkel 9 „Ülekandesüsteemide ja ülekandesüsteemi haldurite eraldamine“ on sõnastatud järgmiselt:

„1. Liikmesriigid tagavad, et alates 3. märtsist 2012:

a) tegutsevad kõik ülekandesüsteemi omavad ettevõtjad ülekandesüsteemi halduritena;

b) sama isik või samad isikud ei või:
   i) otseselt ega kaudselt kontrollida tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitvat ettevõtjat ning otseselt ega kaudse[l]t kontrollida ülekandesüsteemi haldurit või ülekandesüsteemi, või teostada nende üle mis tahes õigusi, ega
   ii) otseselt ega kaudselt kontrollida ülekandesüsteemi haldurit või ülekandesüsteemi ning otseselt või kaudse[l]t kontrollida tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitvat ettevõtjat, või teostada selle üle mis tahes õigusi;

c) ei tohi samal isikul või samadel isikutel olla samaaegselt õigust määrata tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitva ettevõtja kui ka ülekandesüsteemi halduri või ülekandesüsteemi nõukogu, juhatuse või ettevõtjat seadusejärgselt esindava organi liikmeid ega otseselt ega kaudselt kontrollida tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitvat ettevõtjat või teostada selle üle mis tahes õigusi, ja

d) ei ole samal isikul õigust olla nii tootmis- või tarneülesandeid täitva ettevõtja kui ka ülekandesüsteemi haldurit või ülekandesüsteemi nõukogu, juhatuse või ettevõtjat seadusejärgselt esindava organi liige.

[…]

8. Kui 3. septembril 2009 kuulub ülekandesüsteem vertikaalselt integreeritud ettevõtjale, võivad liikmesriigid otsustada lõiget 1 mitte kohaldada.

Sellisel juhul asjaomane liikmesriik kas

a) määrab sõltumatu süsteemihalduri vastavalt artiklile 14 või

b) järgib IV peatüki sätteid.

9. Kui 3. septembril 2009 kuulub ülekandesüsteem vertikaalselt integreeritud ettevõtjale ning kui on olemas kord, mis tagab ülekandesüsteemi halduritele suurema sõltumatuse kui IV peatüki sätted, võivad liikmesriigid otsustada lõiget 1 mitte kohaldada.

[…]“.

7 Selle direktiivi artiklis 23 „Volitused teha otsuseid gaasihoidlate, veeldatud maagaasi taasgaasistamisrajatiste ja tööstustarbijate ülekandesüsteemi ühendamise kohta“ on sätestatud:

„1. Ülekandesüsteemi haldurid peavad kehtestama ja avaldama selged ja tõhusad menetlused gaasihoidlate, veeldatud maagaasi taasgaasistamisrajatiste ja tööstustarbijate mittediskrimineerivaks ülekandesüsteemi ühendamiseks ning asjaomased tariifid. Menetlused esitatakse heakskiitmiseks reguleerivale asutusele.

2. Ülekandesüsteemi haldurid ei tohi keelduda uue gaasihoidla, veeldatud maagaasi taasgaasistamisrajatise või tööstustarbija võrku ühendamisest põhjendusega, et tulevikus võivad võrgu kasutatavad võimsused olla piiratud või et vajaliku võimsuse suurendamisega seoses tekivad lisakulud. Ülekandesüsteemi haldur peab uue ühenduse jaoks tagama piisava sisse- ja väljavooluvõimsuse.“

8 Kõnealuse direktiivi artikli 32 „Kolmandate isikute juurdepääs“ lõikes 1 on ette nähtud:

„Liikmesriigid tagavad, et rakendatakse ülekande- ja jaotussüsteemidele ning maagaasi veeldusjaamadele kolmandate isikute juurdepääsu süsteem, mis põhineb kõigile vabatarbijatele, sealhulgas tarneettevõtjatele kohaldatavatel avaldatud tariifidel ning mida kohaldatakse objektiivselt ja võrgukasutajate vahel vahet tegemata. Liikmesriigid tagavad, et artikli 39 lõikes 1 osutatud reguleeriv asutus kiidab nimetatud tariifid või nende arvutamise aluseks oleva metoodika heaks enne nende jõustumist vastavalt artiklile 41 ning et need tariifid ja metoodika, kui heaks kiidetakse üksnes metoodika, avaldatakse enne nende jõustumist.“

9 Nimetatud direktiivi artikli 41 „Reguleeriva asutuse ülesanded ja volitused“ lõikes 1 on sätestatud:

„Reguleerivatel asutustel on järgmised ülesanded:

[…]

m) jälgida aega, mis ülekande- ja jaotussüsteemi halduritel kulub ühenduste rajamiseks ja parandustöödeks;

[…]“.

Määrus nr 715/2009

10 Määruse nr 715/2009, mida on muudetud komisjoni 10. novembri 2010. aasta otsusega 2010/685/EL (ELT 2010, L 293, lk 67) (edaspidi „määrus nr 715/2009“), artikli 1 esimese lõigu punktis a on sätestatud, et selle määruse eesmärk on muu hulgas kehtestada mittediskrimineerivad eeskirjad maagaasi ülekandesüsteemile juurdepääsutingimuste kohta, võttes arvesse siseriiklike ja piirkondlike turgude konkreetset eripära, et tagada gaasi siseturu tõhus toimimine.

11 Vastavalt sama määruse artikli 23 lõikele 2 on suunised, mis käsitlevad muu hulgas võrgu kasutajate jaoks võrgule tõhusa juurdepääsu saamiseks vajaliku teabe edastamise üksikasju ning vajalike tehniliste andmete määratluse ja läbipaistvusnõuete kõigi asjaomaste punktide määratluse üksikasju, kaasa arvatud teavet, mis tuleb avaldada kõigi asjaomaste punktide kohta, ning kõnealuse teabe avalikustamise ajakava, ülekandesüsteemi haldurite kohta sätestatud nimetatud määruse I lisas.

12 Nimetatud määruse I lisa punkt 3.2 „Läbipaistvusnõuete seisukohast asjakohaste võrgupunktide määratlemine“ on sõnastatud järgmiselt:

„1. Asjakohaste punktide hulka kuuluvad vähemalt järgmised:
a) kõik edastusvõrgu halduri hallatava edastusvõrgu sisse- ja väljavoolupunktid, välja arvatud üksiku lõpptarbijaga ühendatud väljavoolupunktid ning välja arvatud sissevoolupunktid, mis on vahetult seotud ELis asuva üksiku tootja tootmisüksusega;

[…]

2. Teave üksikutele lõpptarbijatele ja tootmisüksustele, mille suhtes ei kohaldata punkti 3.2.1 alapunktis a kirjeldatud asjakohase punkti määratlust, tuleb avaldada koondandmetena vähemalt tasakaalustava tsooni kohta. Üksikute lõpptarbijate ja tootmisüksuste rühma, mille suhtes ei kohaldata punkti 3.2.1 alapunktis a kirjeldatud asjakohase punkti määratlust, käsitatakse käesoleva lisa kohaldamisel ühe asjakohase punktina.“

Läti õigus

13 3. septembri 1998. aasta energiaseaduse (enerģētikas likums) (*Latvijas Vēstnesis*, 1998, nr 273/275) põhikohtuasjas kohaldatavas redaktsioonis (edaspidi „energiaseadus“) artikli 84.[1] lõikes 1 on sätestatud:

„Reguleeriv asutus kiidab heaks maagaasi ülekandevõrgu halduri koostatud maagaasi ülekandevõrku ühendamise eeskirjad biometaani tootjatele, veeldatud maagaasi võrgu halduritele ja maagaasikasutajatele, samuti maagaasi jaotusvõrgu halduri koostatud maagaasi jaotusvõrku ühendamise eeskirjad maagaasi kasutajatele. Need eeskirjad peavad olema objektiivselt ja majanduslikult põhjendatud, õiglased, võrdselt kohtlevad ja läbipaistvad. Reguleeriv asutus võib teha

ettepaneku need ühendamise eeskirjad läbi vaadata ja taotleda asjaomaselt maagaasivõrgu haldurilt vastava õigusakti eelnõu esitamist kindlaksmääratud tähtaja jooksul.“

14 Reguleeriv asutus kiitis 18. aprilli 2019. aasta otsusega nr 1/7 heaks „Maagaasi ülekandevõrku ühendamise eeskirjad biometaani tootjatele, veeldatud maagaasi võrgu halduritele ja maagaasi kasutajatele“. Nende eeskirjade kohaselt võib iga maagaasi kasutaja muu hulgas liituda maagaasi ülekandevõrguga ilma jaotusvõrgu halduri vahenduseta vastavalt ettenähtud korrale ja tingimustele.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

15 Kuni 3. aprillini 2017 tegeles põhikohtuasja hageja Latvijas Gāze ainsa vertikaalselt integreeritud ettevõtjana Läti turul maagaasi ostmise, säilitamise, edastamise, jaotamise ja turustamisega.

16 Pärast seda kuupäeva asutati Läti maagaasituru liberaliseerimise protsessi raames põhikohtuasja kaebajast eraldamise teel „Conexus Baltic Grid“ AS. Sellele äriühingule, mille aktsionär põhikohtuasja kaebaja ei ole, anti üle üleriigilise maagaasiülekande taristu ja ühtse maagaasi ülekandevõrgu haldamine.

17 Sama protsessi käigus asutati „Gaso“ AS põhikohtuasja kaebaja tütarettevõtjana. See äriühing osutab litsentsi alusel maagaasi jaotamise teenust Lätis. Põhikohtuasja kaebaja on selle äriühingu ainuaktsionär ja nimetatud litsentsi alusel on „Gaso“ AS ainus maagaasi jaotusvõrgu haldur selles liikmesriigis.

18 18. aprillil 2019 võttis reguleeriv asutus energiaseaduse artikli 84.[1] lõike 1 alusel vastu otsuse nr 1/7.

19 Põhikohtuasja kaebaja esitas eelotsusetaotluse esitanud kohtule Latvijas Republikas Satversmes tiesale (Läti konstitutsioonikohus) põhiseaduslikkuse järelevalve küsimuses kaebuse nõudega see otsus tühistada.

20 Põhikohtuasja kaebaja väidab muu hulgas, et direktiivi 2009/73 artiklist 23 tuleneb, et liikmesriigi kehtestatud õigusnormid võivad võimaldada maagaasi kasutajatel otse maagaasi ülekandevõrguga liituda vaid juhul, kui maagaasi jaotusvõrgu haldur keeldub neid võrku ühendamast tehniliste või operatiivsete piirangute tõttu või kui esineb muid objektiivseid põhjusi, mille tõttu on vaja maagaasikasutaja otse maagaasi ülekandevõrku ühendada.

21 Reguleeriv asutus leiab seevastu, et ei liikmesriigi õigusnormid ega direktiivi 2009/73 artikli 23 lõige 1 ei näe ette piiranguid maagaasi tarbijate rajatiste ühendamisele ülekandevõrku.

22 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul nähtub direktiivi 2009/73 artikli 2 punktist 3 esmapilgul, et maagaasi ülekanne ei hõlma maagaasiga varustamise tegevuse tüübina muu hulgas maagaasi ülekandmist võrgusektori kaudu, mis kuulub kõrgsurvegaasijuhtmete hulka, mida kasutatakse peamiselt kohalikuks maagaasi jaotamiseks, et tarnida gaasi lõpptarbijale.

23 Siiski tuleneb selle kohtu sõnul direktiivi 2009/73 artiklist 23, et tööstustarbijad või vähemalt uued tööstustarbijad võivad end maagaasi ülekandevõrku ühendada. Selle kohtu hinnangul tuleneb direktiivi ettevalmistavatest materjalidest, et selles määratlemata mõiste „tööstustarbija“ võib hõlmata „mitte-kodutarbijaid“ selle direktiivi artikli 2 punkti 26 tähenduses.

24 Lisaks on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud küsimus, kas direktiivi 2009/73 artikli 32 lõikes 1 sätestatud põhimõtet kolmandate isikute juurdepääsu kohta maagaasi siseturule, nii nagu see on tagatud direktiivi 2009/73 artikli 32 lõikes 1, tuleb – arvestades selle direktiivi eesmärki kaitsta tarbijate huve – lõpptarbijate suhtes kaudselt kohaldada. Sellegipoolest näib tulenevat analoogia alusel 9. oktoobri 2008. aasta kohtuotsusest Sabatauskas jt (C-239/07, EU:C:2008:551), et direktiivi 2009/73 seda sätet tuleb tõlgendada nii, et see määratleb liikmesriikide kohustused üksnes kolmandate isikute juurdepääsu osas maagaasi edastus- ja jaotusvõrkudele, mitte aga nende võrkudega ühendamisse puutuvas.

25 Neil asjaoludel otsustas Latvijas Republikas Satversmes tiesa (Läti Vabariigi konstitutsioonikohus) peatada kohtuasjas menetluse ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas direktiivi 2009/73 artiklit 23 ja artikli 32 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigid peavad võtma vastu õigusnormid, mille kohaselt ühelt poolt võib iga lõpptarbija valida, millist liiki võrguga – ülekande- või jaotusvõrk – ta ühendatakse, ja teiselt poolt on võrguhaldur kohustatud võimaldama talle valitud võrguga ühendamise?

2. Kas direktiivi 2009/73 artiklit 23 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigid on kohustatud võtma vastu õigusnormid, mille kohaselt on maagaasi ülekandevõrguga ühendamine lubatud ainult lõpptarbijatele, kes ei ole kodutarbijad (st üksnes tööstustarbijatele)?

3. Kas direktiivi 2009/73 artiklit 23, eelkõige mõistet „uus tööstustarbija“, tuleb tõlgendada nii, et see artikkel paneb liikmesriikidele kohustuse kehtestada õigusnormid, mille kohaselt on lubatud maagaasi ülekandevõrguga ühendamine ainult sellistele lõpptarbijatele, kes ei ole kodutarbijad (st ainult tööstustarbijatele) ja kes ei ole varem olnud jaotusvõrku ühendatud?

4. Kas direktiivi 2009/73 artikli 2 punkti 3 ja artiklit 23 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt hõlmab maagaasi ülekandmine maagaasi ülekandmist otse lõpptarbija maagaasi varustusvõrku?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

26 Liikmesriigi kohus palub esimese küsimusega selgitada, kas direktiivi 2009/73 artiklit 23 ja artikli 32 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigid peavad vastu võtma õigusnormid, mille kohaselt ühelt poolt võib iga lõpptarbija valida, kas teda ühendatakse maagaasi ülekande- või jaotusvõrguga, ja teiselt poolt on võrguhaldur kohustatud võimaldama talle valitud võrguga ühendamise.

27 Esimesena, mis puudutab direktiivi 2009/73 artikli 32 lõiget 1, siis tuleb kõigepealt märkida, et selle sätte sõnastus on analoogne Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2003. aasta direktiivi 2003/54/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 96/92/EÜ (ELT 2003, L 176, lk 37; ELT eriväljaanne 12/02, lk 211), artikli 20 lõike 1 sõnastusega ning lisaks ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiivi 2009/72/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/54 (ELT 2009, L 211, lk 55), artikli 32 lõike 1 sõnastusega.

28 Sellega seoses on Euroopa Kohus otsustanud, et direktiivi 2003/54 artiklit 20 tuleb tõlgendada nii, et see ei täpsusta mitte liikmesriikidele pandud kohustusi, mis on seotud tarbijate elektrivõrkudega ühendamisega, vaid üksnes nende kohustusi seoses juurdepääsuga nendele võrkudele (vt selle kohta 9. oktoobri 2008. aasta kohtuotsus Sabatauskas jt, C-239/07, EU:C:2008:551, punkt 42).

29 Ent ühelt poolt, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktides 24, 25 ja 62, tuleneb liidu õigusnormidest, et maagaasi siseturg on korraldatud elektrienergia siseturuga analoogselt.

30 Teiselt poolt esinevad mõisted „juurdepääs“ ja võrguga „ühendamine“ direktiivis 2009/73 samas tähenduses, mida Euroopa Kohus käsitles 9. oktoobri 2008. aasta kohtuotsuses Sabatauskas jt (C-239/07, EU:C:2008:551, punktid 40–42) seoses direktiiviga 2003/54.

31 Nimelt nähtub eelkõige direktiivi 2009/73 põhjendustest 4, 8 ja 23–26, et nagu ka direktiivis 2003/54, on mõiste „võrgule juurdepääs“ direktiivis 2009/73 seotud maagaasiga varustamisega, hõlmates muu hulgas teenuse kvaliteeti, regulaarsust ja kulusid, ning seda on sageli kasutatud mittediskrimineerivate tariifide tagamise kontekstis. Seega tuleb juurdepääsu võrgule mõista sisuliselt kui õigust kasutada maagaasivõrku. Seevastu tuleneb eelkõige direktiivi 2009/73 artiklitest 8 ja 23 ning artikli 41 lõike 1 punktist m, et nagu ka direktiivis 2003/54 kasutatud vastav mõiste, käsitleb mõiste „ühendamine“ füüsilist ühendamist nimetatud maagaasivõrguga (vt analoogia alusel 9. oktoobri 2008. aasta kohtuotsus Sabatauskas jt, C-239/07, EU:C:2008:551, punktid 40–42).

32 Lisaks, mis puudutab elektrienergiat, maagaasi ülekandmist ja jaotamist, nagu need on määratletud direktiivi 2009/73 artikli 2 punktides 3 ja 5, siis nagu ka direktiivis 2003/54 ja direktiivis 2009/72, ei hõlma need selle tarnimist. Seega kasutatakse vabatarbijate korral võrkudele juurdepääsuõigust tarnija kaudu, keda need tarbijad peavad saama vabalt valida, nagu on märgitud viimati nimetatud direktiivi põhjenduses 3, kusjuures see valikuvabadus on tagatud samavõrra, kui tarnija ühendab nad kas ülekandevõrgu või siis jaotusvõrguga (vt analoogia alusel 9. oktoobri 2008. aasta kohtuotsus Sabatauskas jt, C-239/07, EU:C:2008:551, punkt 43).

33 Sellest järeldub, et nagu ka direktiivi 2003/54 artikli 20 lõiget 1, tuleb direktiivi 2009/73 artikli 32 lõiget 1 tõlgendada nii, et see paneb liikmesriikidele kohustused üksnes seoses juurdepääsuga võrkudele, mitte võrkudega ühendamisega (vt analoogia alusel 9. oktoobri 2008. aasta kohtuotsus Sabatauskas jt, C-239/07, EU:C:2008:551, punkt 42). Järelikult ei saa seda sätet tõlgendada nii, et see paneb liikmesriikidele kohustuse lisada oma vastavatesse õigusaktidesse iga lõpptarbija õigus ühendamisele maagaasi ülekandevõrguga.

34 Teisena ei saa sellist kohustust tuletada ka nimetatud direktiivi artiklist 23.

35 Selle kohta tuleb meelde tuletada, et vastavalt direktiivi 2009/73 artiklile 9, koostoimes selle direktiivi põhjendusega 14, peavad liikmesriigid eraldama ülekandesüsteemid ja ülekandesüsteemi haldurid tootmis- ja tarnesüsteemidest ühe allpool loetletud mudeli järgi: omandisuhete eraldamine, mis tähendab, et võrgu omanik määratakse võrgu halduriks ja ta peab olema sõltumatu tarne- ja tootmisstruktuuridest (edaspidi „esimene eraldamismeetod“); sõltumatu süsteemihalduri määramine (edaspidi „teine eraldamismeetod“) või sõltumatu ülekandesüsteemi halduri määramine (edaspidi „kolmas eraldamismeetod“).

36 Alles siis, kui puudutatud liikmesriik otsustab esimest eraldamismeetodit mitte kasutada, peab see liikmesriik, nagu on ette nähtud direktiivi 2009/73 artikli 9 lõike 8 punktis a, määrama sõltumatu süsteemihalduri kooskõlas artikliga 14 (teine eraldamismeetod) või siis peab ta direktiivi artikli 9 lõike 8 punkti b kohaselt järgima IV peatüki sätteid (kolmas eraldamismeetod) (vt selle kohta 3. detsembri 2020. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Belgia (elektrienergia ja maagaasi turud), C-767/19, EU:C:2020:984, punkt 48).

37 Nimelt, nagu on märgitud direktiivi 2009/73 põhjenduses 16, tuleks juhul, kui asjaomane liikmesriik on valinud teise või kolmanda eraldamismeetodi, tagada nende lahenduste täielik tõhusus konkreetsete lisaeeskirjadega, nimelt muude eeskirjadega kui need, mis sisalduvad selle direktiivi artikli 9 lõigetes 1–7. Need „konkreetsed lisaeeskirjad“ on vastavalt sama direktiivi artikkel 14 ja sama direktiivi IV peatükk, kuhu kuulub artikkel 23.

38 Seevastu ei ole puudutatud liikmesriik allutatud neile konkreetsetele lisaeeskirjadele, kui ta valib, et rakendab esimest eraldamismeetodit (vt analoogia alusel 26. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus Balgarska energiyna borsa, C-347/16, EU:C:2017:816, punktid 33–35).

39 Kõnesoleval juhtumil, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktides 38–40, ilmneb Euroopa Kohtule esitatud andmetest, et Läti Vabariik näib direktiivi 2009/73 rakendamisel olevat valinud esimese eraldamismeetodi.

40 Sellest järeldub, et kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu läbiviidava kontrolli tulemusel ei ilmne teisiti, ei näi direktiivi 2009/73 artikkel 23 põhikohtuasja lahendamisel asjasse puutuvat.

41 Igal juhul ei saa hüpoteesi korral, et direktiivi 2009/73 artikkel 23 on käesoleval juhul kohaldatav, seda sätet tõlgendada nii, et see paneb liikmesriikidele kohustuse näha ette iga lõpptarbija õiguse mis tahes asjaoludel maagaasi ülekandevõrguga ühinemisele.

42 Selle direktiivi artikli 23 lõike 2 järgi ei tohi ülekandesüsteemi haldurid keelduda uue gaasihoidla, veeldatud maagaasi taasgaasistamisrajatise või tööstustarbija võrku ühendamisest põhjendusega, et tulevikus võivad võrgu kasutatavad võimsused olla piiratud või et vajaliku võimsuse suurendamisega seoses tekivad lisakulud.

43 Esiteks on mõiste „gaasihoidla“ selle direktiivi artikli 2 punktis 9 määratletud kui rajatis, mis kuulub „maagaasiettevõtjale“ ja/või mida kasutab „maagaasiettevõtja“ – mõiste, mis on defineeritud sama artikli punktis 1 ja millest on „välja arvatud lõpptarbijad“.

44 Teiseks on mõiste „maagaasi veeldusjaam“ sama direktiivi artikli 2 punktis 11 määratletud kui terminal, mida kasutatakse maagaasi veeldamiseks või veeldatud maagaasi impordiks, mahalaadimiseks ja taasgaasistamiseks, „kaasa arvatud taasgaasistamiseks ja selle järel ülekandesüsteemi toimetamiseks vajalikud abiteenused“. Tegemist on seega üksusega, kes erinevalt „lõpptarbijatest“ direktiivi 2009/73 artikli 2 punkti 27 tähenduses on pigem olukorras, kus ta varustab edastusvõrku.

45 Lõpptarbijate väljajätmine käesoleva kohtuotsuse punktides 44 ja 45 nimetatud kahe mõiste alt vastab ka direktiivi 2009/73 põhjenduses 16 märgitule. Selle põhjenduse järgi peaks tegelik eraldamine sõltumatuid ülekandesüsteemi haldureid käsitlevate sätete alusel põhinema kahel sambal, millest esimese alla kuuluvad organisatsioonilised meetmed ja ülekandesüsteemi haldurite juhtimisega seotud meetmed ning teine hõlmab investeeringuid, uute tootmisvõimsuste võrku ühendamist ja piirkondliku koostöö kaudu turgude integreerimist. Neid

meetmeid rakendatakse nimetatud direktiivi IV peatüki sätetega, kusjuures meetmed, mis on seotud uute „tootmisvõimsuste“ võrguga ühendamisega, on nimelt rakendatud sama direktiivi artikliga 23.

46 Kolmandaks, ehkki arvestades mõistete „tarbija“ ja „lõpptarbija“ määratlusi, mis sisalduvad vastavalt direktiivi 2009/73 artikli 2 punktides 24 ja 27, ei ole välistatud, et mõiste „tööstustarbija“ – mis sisaldub samuti direktiivi artikli 23 lõikes 2, olemata defineeritud – puudutab teatavaid lõpptarbijate kategooriaid, on siiski tõsi, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 78 sisuliselt märkis, et see mõiste ei laiene kõigile lõpptarbijate kategooriatele. Konkreetselt ei hõlma see mõiste „kodutarbijaid“ selle direktiivi artikli 2 punkti 25 tähenduses, st seega tarbijaid, kes ostavad maagaasi oma majapidamise tarbeks.

47 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 2009/73 artiklit 23 ja artikli 32 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendest sätetest ei tulene, et liikmesriigid peavad vastu võtma õigusnormid, mille kohaselt ühelt poolt võib iga lõpptarbija valida, kas teda ühendatakse maagaasi ülekande- või jaotusvõrguga, ja teiselt poolt on võrguhaldur kohustatud võimaldama talle valitud võrguga ühendamise.

Teine ja kolmas küsimus

48 Teise ja kolmanda küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2009/73 artiklit 23 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigid peavad võtma vastu õigusnormid, mille kohaselt on maagaasi ülekandevõrguga ühendamine lubatud ainult tööstustarbijatele või tööstustarbijatele, kes ei ole veel kunagi olnud jaotusvõrguga ühendatud.

49 Sellega seoses tuleb märkida, et käesoleva kohtuotsuse punktidest 36–41 nähtub, et direktiivi 2009/73 artikkel 23 ei tundu olevat põhikohtuasja lahendamisel asjakohane – välja arvatud juhul, kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu läbiviidava kontrolli tulemusel ei ilmne teisiti.

50 Igal juhul, isegi kui eeldada, et nimetatud säte võiks käesoleval juhul kohaldamisele kuuluda, ei too selle sättega ülekandesüsteemi haldurile pandud keeld anda teatavatele üksustele selle võrguga ühendamise õigust mingil juhul iseenesest kaasa kohustust keelduda sellisest ühendamisest mis tahes muud liiki klientide korral.

51 Nimelt, juhul, kui puudutatud liikmesriik valib kolmanda eraldamismeetodi, siis direktiivi 2009/73 artikkel 23 üksnes piirab tegutsemisruumi, mis on sellel liikmesriigil, et suunata võrkude kasutajaid üht või teist tüüpi võrke valima (vt analoogia alusel 9. oktoobri 2008. aasta kohtuotsus Sabatauskas jt, C-239/07, EU:C:2008:551, punkt 47).

52 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb teisele ja kolmandale küsimusele vastata, et direktiivi 2009/73 artiklit 23 tuleb tõlgendada nii, et see ei kohusta liikmesriike vastu võtma õigusnorme, mille kohaselt on maagaasi ülekandevõrguga ühendamine lubatud ainult tööstustarbijatele.

Neljas küsimus

53 Neljanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas direktiivi 2009/73 artikli 2 punkti 3 ja artiklit 23 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt hõlmab maagaasi ülekandmine maagaasi ülekandmist otse lõpptarbija maagaasi varustusvõrku.

54 Mis puudutab esiteks direktiivi 2009/73 artiklit 23, siis tuleb märkida, et käesoleva kohtuotsuse punktides 50–52 esitatud põhjustega analoogsetel põhjustel – isegi kui eeldada, et see säte on käesoleval juhul kohaldatav – ei ole niisugused riigisisesed õigusnormid sellega vastuolus.

55 Teiseks, mis puudutab selle direktiivi artikli 2 punkti 3, siis tuleb juhtida tähelepanu tõigale, et selles sättes on „ülekanne“ kõnealuse direktiivi tähenduses määratletud kui „maagaasi transportimine [tarbijatele edastamiseks], välja arvatud tarnimine, torustiku kaudu, mis koosneb peamiselt kõrgsurvetorudest, mis ei ole tootmisetapi torustik ega kõrgsurvetorustiku osa, mida kasutatakse maagaasi kohalikuks jaotamiseks“.

56 Esiteks, kuigi on tõsi, et see määratlus välistab „maagaasi transportimi[s]e […] torustiku kaudu, mis koosneb peamiselt kõrgsurvetorudest, […] mida kasutatakse maagaasi kohalikuks jaotamiseks“, hõlmab see siiski „maagaasi transportimist[…] [tarbijatele edastamiseks]“. Lisaks tuleneb ühelt poolt direktiivi 2009/73 artikli 2 punktist 24, et mõiste „tarbijad“ tähistab eelkõige lõpptarbijaid, ja teiselt poolt artikli 2 punktist 7, et mõiste „tarnimine“ hõlmab järgmist: „maagaasi, sealhulgas veeldatud maagaasi müük, kaasa arvatud edasimüük tarbijale“. Järelikult ei saa ainuüksi artikli 2 punkti 3 sõnastusest, milles on määratletud mõiste „ülekanne“, järeldada, et on välistatud, et lõpptarbija võib olla otse ülekandevõrguga ühendatud.

57 Teiseks tuleb märkida, et mõiste „ülekanne“ oli määratletud analoogselt direktiivi 2003/54 artikli 2 punktis 3, nimelt „elektrienergia transport vastastikku seotud ülikõrgepinge- ja kõrgepingevõrkudes, mille eesmärk on edastada see lõpptarbijatele või jaotajatele, kuid mitte tarnimine“. Euroopa Kohus möönis aga 9. oktoobri 2008. aasta kohtuotsuses Sabatauskas jt (C-239/07, EU:C:2008:551) võimalust, et lõpptarbija ühendatakse otse elektri edastusvõrku.

58 See definitsioon võeti muutmata kujul üle direktiivi 2009/72 artikli 2 punkti 3.

59 Kolmandaks kinnitab tõlgendust, mille kohaselt mõiste „ülekanne“ määratlus ei välista võimalust, et lõpptarbija ühendatakse ülekandevõrku otse, ka määruse nr 715/2009 tekst.

60 See määrus, mille eesmärk on selle artikli 1 kohaselt kehtestada mittediskrimineerivad eeskirjad maagaasi ülekandesüsteemile juurdepääsutingimuste kohta, sisaldab I lisas siduvaid suuniseid, mida tuleb arvesse võtta ka direktiivi 2009/73 kontekstis, nagu nähtub selle põhjendusest 61.

61 Nende suuniste punktis 3.2.1, mis käsitleb läbipaistvusnõuete seisukohast asjakohaste võrgupunktide määratlemist, on muu hulgas ette nähtud, et see määratlus peab hõlmama vähemalt kõiki edastusvõrgu halduri hallatava edastusvõrgu sisse- ja väljavoolupunkte, välja arvatud „üksiku lõpptarbijaga ühendatud“ väljavoolupunktid ning välja arvatud sissevoolupunktid, mis on vahetult seotud ELis asuva üksiku tootja tootmisüksusega.

62 Nende suuniste punktis 3.2.2 aga on ühelt poolt sätestatud, et teave „üksikutele lõpptarbijatele“ ja tootmisüksustele, mille suhtes ei kohaldata samade suuniste punkti 3.2.1 alapunktis a kirjeldatud asjakohase punkti määratlust, tuleb avaldada koondandmetena vähemalt tasakaalustava tsooni kohta, ning teiselt poolt, et üksikute lõpptarbijate ja tootmisüksuste rühma käsitatakse käesoleva lisa kohaldamisel ühe asjakohase punktina.

63 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb neljandale küsimusele vastata, et direktiivi 2009/73 artikli 2 punkti 3 ja artiklit 23 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt hõlmab maagaasi ülekandmine maagaasi ülekandmist otse lõpptarbija maagaasi varustusvõrku.

Kohtukulud

64 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

1. **Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiivi 2009/73/EÜ, mis käsitleb maagaasi siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/55/EÜ, artiklit 23 ja artikli 32 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendest sätetest ei tulene, et liikmesriigid peavad vastu võtma õigusnormid, mille kohaselt ühelt poolt võib iga lõpptarbija valida, kas teda ühendatakse maagaasi ülekande- või jaotusvõrguga, ja teiselt poolt on võrguhaldur kohustatud võimaldama talle valitud võrguga ühendamise.**

2. **Direktiivi 2009/73 artiklit 23 tuleb tõlgendada nii, et see ei kohusta liikmesriike vastu võtma õigusnorme, mille kohaselt on maagaasi ülekandevõrguga ühendamine lubatud ainult tööstustarbijatele.**

3. **Direktiivi 2009/73 artikli 2 punkti 3 ja artiklit 23 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt hõlmab maagaasi ülekandmine maagaasi ülekandmist otse lõpptarbija maagaasi varustusvõrku.**

Allkirjad